

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/ВМ 05/4-02 бр. 1561/1-III/2 13.09.2016. године	
---	--

На основу члана 231. став 1. алинеја 17. и члана 278. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој III ванредној седници, одржаној дана 13.09.2016. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије о докторској дисертацији: ЕВРОПСКЕ МУЗИЧКЕ ПРАКСЕ И ОБЛИКОВАЊЕ НАЦИЈЕ КРОЗ КРЕИРАЊЕ НАЦИОНАЛНЕ УМЕТНИЧКЕ МУЗИКЕ У СРБИЈИ У ПРВИМ ДЕЦЕНИЈАМА XX ВЕКА, кандидата мр Биљане Милановић и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 15.03.2016. године.

Кандидат мр Биљана Милановић објавила је рад: Музичко пројектовање нације: етносимболизам Мокрањчевих руковети, Музикологија бр.16, 2014,211-226.

<u>Доставити:</u> 1x Универзитету у Београду 1x Комисији 1x Стручном сараднику за докторске дисертације 1x Шефу Одсека за правне послове 1x Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Војислав Јелић
---	--

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области <u>друштвено-хуманистичких наука</u> (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
<u>04/1-2 бр.6/177</u> (број захтева)	
<u>13.09.2016.</u> (датум)	

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Биљане (Србољуб) Милановић

(име, име једног од родитеља и п

КАНДИДАТ _____

Биљана (Србољуб) Милановић

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под насловом: _____

Европске музичке праксе и обликовање нације кроз креирање националне уметничке

музике у Србији у првим деценијама XX века

61206-

Универзитет је дана 15.03.2016. својим актом под бр 1329/2-16 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила: _____

Европске музичке праксе и обликовање нације кроз креирање националне уметничке

музике у Србији у првим деценијама XX века

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Биљане (Србољуб) Милановић

(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 30.06.2016. одлуком факултета под бр 1303/1-XIII/1 у саставу: _____

	Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1.	др Александар Молнар	редовни проф.	социологија	Филозофски ф.
2.	др Ненад Макуљевић	редовни проф.	историја уметности	Филозофски ф.
3.	др Дубравка Стојановић	редовни проф.	историја	Филозофски ф.
4.	др Милош Јагодић	ванредни проф.	историја	Филозофски ф.
5.	др Катарина Томашевић	виши нау.сарадник	музикологија	Музиколошки институт

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана **13.09.2016.**

Прилог:

1. Извештај комисије са предлогом
2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја
3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Војислав Јелић

Наставно-научном већу

Филозофског факултета у Београду

4. јул 2016.

Реферат о завршеној докторској дисертацији „Европске музичке праксе и обликовање нације кроз креирање националне уметничке музике у Србији у првим деценијама XX века“, мр Биљане Милановић

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Биљана Милановић је дипломирала (1992. године) и магистрала (2004) на Одсеку за музикологију Катедре за музикологију и етномузикологију Факултета музичке уметности у Београду. Од 1993. године запослена је у Музиколошком институту САНУ, где је била ангажована на више пројеката Министарства науке Републике Србије.

Досадашњи научни ангажман Биљане Милановић у уској је вези с њеним истраживањима за докторску дисертацију. Посебно је потребно издвојити њено учешће

на билатералном пројекту *Serbian and Greek music. A comparative study* (2005–2007) Музиколошког института САНУ и Одељења за музику Универзитета у Атини, који је резултирао колективном монографијом *Serbian and Greek Art Music A Patch to Western Music History* (Intellect Books & University of Chicago Press, 2009). Уредила је колективну монографију посвећену Стевану Мокрањцу. (*Stevan Stojanović Mokranjac (1856–1914). The Belgrade Choral Society Foreign Concert Tours / Стеван Стојановић Мокрањац (1856–1914). Иностране концертне турнеје са Београдским певачким друштвом*). Нарочито треба истаћи и објављену магистарску тезу која је посвећена до тада непознатом композитору и писцу М. Пауновићу.

Основне области њеног проучавања су српско музичко наслеђе прве половине XX века, музичко-драмски и симфонијски жанрови, проблематика музичке драматургије, аспекти модернизма, балканизма, оријентализма, етницитета и национализма у музици. Објавила је текстове у научним часописима и зборницима радова са националних и међународних симпозијума, на српском, енглеском, француском, немачком и грчком језику.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет докторске дисертације Биљане Милановић под насловом „Европске музичке праксе и обликовање нације кроз креирање националне уметничке музике у Србији у првим деценијама XX века“ јесу централни токови креирања националне уметничке музике у Србији који су се одвијали су се у оквирима хорског певаштва. У тој области створени су први уметнички, идеолошки и технички услови за употребу наслеђа, па тако и за прве композиторске опусе који су стицали високе националне и естетске вредности. У средишту ових процеса крајем XIX и нарочито почетком XX века налазиле су се руковети Стевана Стојановића Мокрањца (1856–1914), дела која и данас имају статус националне музичке *класике*. Овај опус од петнаест хорских циклуса већ је у време Мокрањчевог деловања доживљаван као музички допринос конструкцији нације, што се потврђивало статусом Мокрањчевих дела током читавог 20. века.

У центру истраживања мр. Биљане Милановић налази се дело Стевана Стојановића Мокрањца, у првом реду његове Руковети. У томе је и први значајан допринос ове

докторске тезе, јер је у српску историографију унела истраживање тог најважнијег дела српске музике и испитивање његовог места у изградњи српске нације и националне идеје. Овај рад доказао је претпоставку да је повезивање историје и историје музике значајан искорак у проучавању овдашње друштвене и културне историје. Због тога је уклапање историје музике у укупно проучавање прошлости веома важан искорак из досадашњих кругова истраживања и пут ка значајним новим сазнањима не само из историје културе, већ и укупних односа у друштву. Посебан циљ овог доктората био је да прати развој националне уметничке музике у европском контексту, чиме су отворена веома значајна питања о европским културним утицајима на српску културу. Будући да је сарадња историје и историје музике веома ретка у нашој науци, овај докторски рад сматрамо великим пробојем у повезивању суседних научних дисциплина и значајним кораком ка бољем разумевању прожимања културне историје с оном политичком.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Полазна хипотеза рада била је да су почеци уметничке музике у Србији били важан део конституисања српске нације, а да је дело Стевана Мокрањца било важна карика у изградњи националне свести у време заокруживања српске државе крајем 19 и почетком 20. века. Тиме је постављена и друга хипотеза о постојању узрочно-последичних веза између доминантних токова у култури и политичких процеса у држави. Уз то, проверавана је идеја да је српска музика била у сталној комуникацији с европским музичким праксама и да је управо европско стваралаштво било контекст у коме је српска музика постала конститутивни део српске нације. У свему томе, полазило се од претпоставке да је управо Мокрањчево стваралаштво у свему томе имало кључну улогу.

Почетне хипотезе доказане су и потврђене захваљујући теоријском утемељењу обављених истраживања, у првом реду комбиновањем етно-симболизма А. Смита и идеја о амбивалентној темпоралности нације Х. Бабе, на основу којих је било могуће проучити како су најважнији протагонисти разумевали народну песму и конструисали њену митску структуру. На истој линији сагледане су Мокрањчеве руковети, као и процеси историзације и меморијализације, који су се уграђивали у културу националног сећања и који су били у директној вези са конструисањем традиције и

канона у српској уметничкој музици посматраног времена. Сходно савременим теоријским приступима канон је посматран, како ауторка каже „као централни сегмент традиције, конструкт активности, вредности и ауторитета, који се темељи на селекцији, искључивању, маргинализацији и заступа интересе оних који те изборе чине“.

Захваљујући таквим методолошким и теоријским приступима, доказане су почетне хипотезе овог доктората и кандидаткиња је с успехом научно потврдила њихову релевантност.

4. Кратак опис садржаја дисертације

У истраживањима за докторску тезу Биљана Милановић посебну пажњу обратила је на концертне репертоаре, музичке догађаје и наравије које су их окруживале, јер су то у датом периоду била главна поља креирања националне музике. Музичка култура се таквим приступом види као активна пракса у процесима историзације и меморијализације, који су се уграђивали у културу националног сећања и били у директној вези са конструисањем традиције и канона у српској уметничкој музици посматраног времена.

Рад је, након уводног поглавља, подељен на три целине.

I Српска музика у контексту друштвене историје

У овом делу ауторка је поставила питање пројектовања српске нације кроз прожимање политике, науке и уметности у време заокруживања српске државе крајем 19 и почетком 20. века. Посебна пажња посвећена је улози државе у креирању савремене музике, али и улози коју су у том процесу имале институције музичке културе, у првом реду певачка и хорска удружења. У издвојеном делу ауторка се бавила и развојем музичког школства, које је имало посебну улогу у креирању нације и развоју музичке културе.

II Мит о патријархалној музичкој култури и обликовање доминантних кодова српске музике

У другом делу доктората Биљана Милановић је проучавала улогу традиције, посебно српских народних песама на развој специфичне културе сећања у којој је управо музика

имала значајно место. Посебна пажња у овом делу рада посвећена је улози и значају Корнелија Станковића, због чега је ауторка посебно проучавала његов значај, који је назвала култом.

У даљем току ауторка је то музичко наслеђе прочавала као основу на којој је заснован канон националне музике који је био неопходан за хомогенизацију нације на прелому векова. Посебно је занимљиво расправљање о односу српства и југословенства у тим преломним годинама и улоге музике у том преплитању националних концепата.

Ауторка у те прве деценије 20. века смешта и почетке стварања култа Стевана Мокрањца и његовог меморисања у новој држави у којој је он имао посебно место у националном Пантеону.

III Ограничени оквири национализације и наративи о националној уметничкој музици

Последњи део ове докторске тезе посвећен је проучавању односа високоуметничке и популарне музике, као и појави оперских дела у којима ауторка проналази нови имагинаријум нације. Овај део рада посвећен је и ној генерацији музичких стваралаца, у чијим делима је национална музика, као и Мокрањчево дело, добила нова читања. Након овог дела следи **Закључак и Списак извора и литературе.**

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторска дисертација Биљане Милановић веома је значајан допринос српској историји културе и историји као научној дисциплини. У првом реду она је доказала значај истраживања историје музике за сазнавање неких од кључних тема националне историје. Нарочит значај видимо у анализама улоге националне музике у конструисању нације и њеном функционисању у динамичној националној политици краја 19. и почетка 20. века. Посебно је занимљиво проучавање улоге интелектуалаца који су подстицали креирање српске уметничке музике.

Због тога је ова докторска теза значајан допринос проучавању дела Стевана Мокрањца из сасвим нове методолошке и теоријске перспективе. Српска народна песма се у томе види као класична основа националне музике која је постала стандард српских певачких друштава. Све чешће укључивање, потом и доминација руковети на хорским репертоарима и у оквиру концерата различитих програмских формата, њихово посебно место на хорским светковинама и концертним турнејама, као и ангажовани

наративи у бројним анонимним написима, сведочили су о различитим праксама конструисања канона и традиције, који ће потом били преобликовани и кодификовани кроз писану реч професионалних музичара, првенствено млађих Мокрањчевих сарадника и ученика. Они су усвајали доминантна гледишта у дефинисању српске нације, уз изражавање словенске и југословенске идеје, испољавајући их кроз свој рад на креирању српске музике.

Истраживања су показала да су, како ауторка каже, „Мокрањчеве руковети интерферирале са сложеним национално-политичким контекстом, да је чинило динамично поље произвођења српске музике, али и медијум когнитивно предочивих и афективно доживљених представа националног заједништва, тренутке ‘отелотворења’ нације и/или (југо)словенске узајамности“. (...) Стога је позивање на ова остварења као почетну инстанцу у замишљању модерне националне музике, која с усмерењем ка будућности тече ‘прогресивном’ линијом, чинило и најизвеснију варијанту самопозиционирања Мокрањчевих настављача у репертоарским и наративним стратегијама посвећеним српској уметничкој музици“.

Овај закључак сматрамо значајним помаком у проучавању националне музике и националне историје, због чега интердисциплинарни студију Биљане Милановић сматрамо значајним доприносом и једној и другој научној дисциплини.

6. Закључак

Комисија за оцену докторског рада закључила је да је докторска дисертација Биљане Милановић „Европске музичке праксе и обликовање нације кроз креирање националне уметничке музике у Србији у првим деценијама XX века“ урађена у потпуности према одобреној пријави теме докторске дисертације. Ради се сложеном, теоријски утемељеном научном делу које је донело оригиналне резултате и значајно осавременило проучавање историје музике и њене међузависности с историјом. Због свега тога, закључујемо да су се стекли услови за јавну одбрану доктората.

Комисија у саставу:

др Александар Молнар, редовни професор
Филозофски факултет, Београд

др Катарина Томашевић, виши научни сарадник
Музиколошки институт САНУ, Београд

др Ненад Макуљевић, редовни професор
Филозофски факултет, Београд

др Милош Јагодић, ванредни професор
Филозофски факултет, Београд

др Дубравка Стојановић, редовна професорка
Филозофски факултет, Београд
(менторка и писац образложења)